

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

THEOGNI.

DIS MEGARENSIS SENTENTIAE Elegiacae, Graecè & Latinè,
unà cum eiusdem argumenti reliquijs,

- *g^l*. Phocylidis 139 — Rhiani 187
• *g^l*. Pythagoræ 147 — Eratosthenis 199
• — Solonis 125 — Panyasidis 201
• — Tyrtaei 171 — Lini 203
— Naumachij 183 Menecratis *Ibid.*
— Callimachi 183 Posidippi *Ibid.*
— Mimnermi 189 Metrodori 205
298 — Eueni 195 Simonidis: *Ibid.* *293*

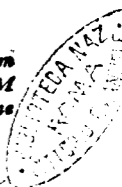
Senariorum libello.

*Omnia in usum Scholarum collecta, & ad uerbum
conuersa per Eliam Vinctum, & IACOBUM
HERTELIVM Curien. Varijsq; Carminibus
uero Latino partim à Hieronymo Osio Tu-
ringo, partim ab alijs expressa.*

Bibl. Sec. Call. Rom. Soc. Jedd.

ACCESSIT in studiosorum gratiam,
Homeri Batrachomyomachia, item La-
tino carmine à Hier. Osio red-
dita.

BASILEAE,

100
100
100
100
100
100
100

100
100
100
100
100
100
100

100
100
100
100
100
100
100

100 100 100 100 100 100 100 100

INCLYTIS AC CLARISS. VIRIS, autoritate, uirtute, doctrina ac sapientia præstatis. atq; amplissimis, D. Consulib. ac Senatorib. celeberrimę ac potētis. Reip. Dantiscanę, Dominis atq; patronis suis colendis.

Vt celebrare Deum facundi, aut conde-
re uates

Clara Ducū bello, pace' ue gesta solēt:

Nequa suam historijs adimant obliuia uitam,
Sint' ue parum seræ posteritatis opus.
Aut figmenta docent, ueri quibus insit imago:
Ingenuosa suum fabula pondus habet.
Aut præcepta, regi mores quibus utile, tradunt:
Que pius in promptu semper habere labor.
Tale Theognis habet (Sicula quem gentis alumni
Esse ferunt) dignum sæpe poema legi.
Vrbem Cecropijs uicinam prodit Athenis,
Huic Megaram patrię fama dedisse locum.
Qui præcepta bonis de moribus aurea tradit,
Doctrinæ unde peti uel genus omne potest.
Publica uita regi quibus, & priuata requirit:
Hic morum speculum creditur esse liber.
Ethnica nam scriptis coeleste docentibus illam
Dogma carens, gens est talibus usa libris:
Qui, que posset agi sine crimine uita, docerent,
Virtutem uitij ne uiolaret amor.

Præstantes quos doctrinæ ratione tenebant,
 Hos uitæ normam pascere moris erat.
 Qui, quas de morum tradunt moderamine leges,
 Indice naturæ iure docere solent.
 Et, cum præcipuè sint dicta rotunda Poetis,
 De re sepe loqui quæ grauiore solent:
 Illos artifices morum rata iure uetustas,
 Horum non minimi fecit ubiq; libros.
 Qua tulit ars magnas tribuente Poetica laudes,
 Huius & in precio nobile nomen erat.
 Dux Troiana petens Agamemnon regna, Poetam
 Custodem domui destinat esse suæ:
 Esse putans dignum, cui, dum foris arma gerebat
 Ipse, suæ ius Rex traderet omne domus.
 Maius Alexandro quid prisca tuebitur ætas
 Rege, prior famæ gloria quem ue uehet?
 Mæonidæ quantos tamen ipse dicarit honores
 Vati, fama fide digna docere potest:
 Qui data cum sinerent cessantibus ocia bellis,
 Illius in manibus lector habebat opus.
 Quin capiti codex puluini præbuit usum
 Nocte yiri: curæ tam liber ille fuit.
 O' dignum domino terrarum principe uatem:
 Hic erat ingenio summus, at ille ducum.
 Contulit urbs etiam cui tantas Attica laudes,
 Eximium tanti fecit & huius opus:
 Quolibet ipsa legi totum curaret ut anno

Ciuibus, ut peterent hinc documenta, suis.
 Sic habitum scriptis Aescraei uatis honorem,
 Discimus à prisca temporis esse uiris.
 Pausanias Heli cone sibi hæc in monte recenset,
 Plumbo insculpta suis uisa fuisse notis.
 Hunc, pueri discunt uelut hac ætate precande
 Formas, autorem discere moris erat.
 Fama Syracusis sic quem regnasse fatetur,
 Simoniden Hieron fertur amasse senem.
 Et tumido sermone grauem rex Aeschylon idem:
 Hi duo deliciae Principis huius erant.
 Polycrates Teium dilexerat Anacreontem,
 Qui Lyrico Veneris carmine lusit opus.
 Rex usum Archelaus Macedo grauiore cothurno
 Euripidem secum uiuere passus erat.
 Sic Ptolemæi etiam Philadelphi regis honorem
 Callimacho uati gratia magna dedit.
 Antigono Macedum regi testatur Aratum
 Ante alios charum fama fuisse uiros.
 Caesaris Augusti clementia quanta Maronem
 Fouerit, autores qui meminere docent.
 Illa, Ducum eximios, Regumq; fuisse poetas
 Curam, exempla, uelis ne dubitare, probant.
 At nunc penè suos desiderat orba patronos
 Aonidum, & digno turba fauore caret.
 Princeps rarus adest Musis hoc tempore fautor:
 Qui facit hoc, uni forte secundus erit.

Ut tamen inuenias paucos, qui munera curent,
 Quos dare Pegasides ex Helicone solent:
 Sunt tamen, excellunt hac qui uirtute iuuant,
 Nilq; patrocinijs ferre grauantur opem.
 Te quibus ascribi decet in clypeo iure Senatus
 Dantiscane: fidem testis Apollo facit,
 Quem meriti præclara tui monumenta fateri
 Cogunt, se non hoc posse referre bonum.
 Ceu iacet Arctois non clarior altera terris
 Vrbs hac, consilijs quam tua cura regit.
 (Vrbs, Germana potest meritò que Roma uocari:
 Namq; potens regni diuitis æquat opes)
 Sic alio reperire locum uix orbe licebit,
 Maior ubi Musas gratia lausq; fouent.
 Hanc meus ob causam cupiens sua grata probari
 Pectora, uile dedit carmine Phœbus opus:
 Quo uates Romana loqui nunc uerba Theognis
 Doctus, utroq; potest, si iuuat, ore legi.
 Hunc, omni famæ clarissime laude Senatus,
 Auspice te gestit uulgus habere librum:
 Effet ut æterno uis quedam pignoris æuo
 Huius, et officij non pereuntis honos.
 Qui petit autorem ne parui muneris osor,
 Iudicio reputes dum grauiore, premas.
 Sed iuuet exiguis pro uiribus ipsa uoluntas,
 Que quandoq; parem uim facientis habet.

IACOBVS HERTELIVS

Iodoco Iungio Brisacensi, optimæ

spei adolescenti,

S. D. P.

Vando quidem, Iodoce charissime, nihil animis hominum magis inhæret, quàm id cui à teneris consuecūt: idq; quod tenerum est, ut ait Seneca, proximis applicatur: uniuersæ hominum societatis permagni interest, ut ab ineuntibus statim annis mortales optimis, quæ per totâ uitam usui futura sint, assuescere discant. Quia uerò ætatis imbecillitates iuuentus ad malum quàm ad bonum procliuior, minus considerat, profutura ne an obfutura sint, quæ tractat: opus est, ut per adultiores, quibus cura eius qualicunq; modo incūbit, à turpibus ad honesta, à uitijs ad uirtutum amorem deducatur. Id autem nulla commodiore uia, quàm per liberalem institutionē, fieri potest. Tāta enim eius uis est in utrāq; partem, ut nulla tam bona possit esse natura, quin illius quasi excolendæ cura intermissa, uitiosa reddatur:

tur: nullâ item tam mala sit, quæ non ad frugem liberali ac fideli institutione redigatur. Proinde cum adulta hominum ætas ad omnia minus docilis tractabilisq; sit, quàm rudes illi iuuentutis anni, qui instar ceræ quamlibet impressionē admittunt facile: tum generosi mores. ut ille ait, imbuendi sunt, cum tener est animus: tum optimis assuescendum, eaq; discenda quæ nec grandinē, nec uim, nec Iouē ipsum, ut Plato inquit, extimescāt: quæ quoq; cum naufrago salua enatare, nec à latronibus eripi queant, cū ad queuis cereum adhuc est ingeniū. Nam postquam annis iam quasi dirigit animus, partim ægrè, quorū praua consuetudine fuimus infecti, dediscimus: partim, quæ nescimus, nō nisi maxima nobis inculcari difficultate possunt. Quod elegātissima metaphora hac respexisse uidetur Ouid.

*Quæ præbet latas arbor spaciantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, uirga fuit.*

*Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum uiribus aucta suis.*

Hęc perita rerum antiquitas cōsiderans, quæ nihil non egit ut Republicæ optimè constitutæ in suo flore permanerent,
iuuen-

DEDICATORIA.

iuventutem, ceu seminarium totius hominum conuersationis, optimis quibusuis non tam artibus & disciplinis, quàm morum uitæque præceptis imbuendam curauit. Non ignara, & sine literis rudes inertesq; & cum literis parum utiles fore homines, nisi honestati uitæ quàm primum assuefierent. Plus enim deficere quàm proficere eum, qui doctrina proficit, & moribus deficit, præter ueterum sapientum testimonia, quotidiana docet experientia. Non aut quæuis temerè, & citra delectû, teneris puerorû animis obtrudi passa est: sed eos autores, qui & pietatem, & præcepta de morum uirtutibus continerent, proposuit. In quorum autorum numero, Poetæ, qui uel mira ingenij industria clarorum uirorû egregia facta in exemplum posteritati descripta reliquissent, uel quàm breuissimis, maximeq; illustribus sententijs doctrinâ morum essent complexi, suo quodam iure facile primas obtinuerûnt: unde & nomê illorum in maximo cultu, maximaq; ueneratiõe apud optimos quosuis extitisse non ignoramus. Plato, philosophiæ quidam sol, huiusmodi Poetas non du-

bitat nunc deorum filios, nunc prophetas appellare. Et tantum abest ut è Republica sua eiecerit (quod ijs fecisse legitur qui diuina poetice arte ad lasciuiam, turpesq; amores abusi erant) ut & ipse testimonijs eorum usus, & alijs exemplo suo præclarissima ipsorum monumeta euoluendi autor fuerit. Sicut eius rei locuples testis est honestissima creberrimaq; apud ipsum Solonis, Tyrtaei, Homeri, Hesiodi, & aliorum melioris notæ mentio. Socratem, qui ipsius Apollinis oraculo sapiens pronunciatus est, Euripide Tragico familiarissimè usum esse, nemo nescit. *μασῶν ὁβράποντες, καὶ αὐτῶν ἀροῦρες*, ab Hesiodo & Pindaro nūcupantur. Strabo autem lib. 1 de Situ orbis scriptū reliquit, ueteres *τὴν πρώτην ποιητικὴν*, ut omnium doctrinarū antiquissimam, philosophiam quandam perhibuisse. Quippe quæ à teneris nos unguiculis ad uiuendi rationes perducatur, mores atque affectus edoceat, quæq; gerenda, declinanda' ue sint, quadam cantus suauitate præcipiat. Et quò magis suâ erga huiusmodi *ἡθικῶν ποιητῶν* gratitudinem testatam redderēt, iuuenesq; ad bonarum rerum studia, mo-
rum q;

rumq; integritatem excitarent: statuis ac imaginibus eos honestari, poemata ipsorum in publicis Deorum celebritatibus, alijsq; conuentibus recitari, optimasq; sententias templorum foribus, tanquam Deo dignas, imò ab ipsis Numinibus usurpatas, affigi, nec nò aureis preciosisq; materijs insculptas ad omnem posteritatem conseruari curauerunt. Quemadmodum ex Platone, Xenophonte, Pausania, Plutarcho, Athenæo, alijsq; uetustissimis scriptorib. & iam dicta, & alia plura, de Poetarum excellentia & utilitate cuius obuia sunt: nec patitur epistolę angustia huc omnia referre. Etsi uerò Christianę professionis homines, sincerę Religionis Pietatisq; studium nò ab huiusmodi autoribus, sed ex sacrosanctę Scripturę fontibus petere debēt, & possunt, ut quę sola salutem & æternam beatitudinem per IESV CHRISTI, ueri Dei ueriq; hominis meritum credentibus paratam esse monstret, præceptaq; ad Christianam uitã utilia copiosissimè præscribat: tamen Poetarũ quoq; (qualium scripta iuuetuti proponimus, & ut ab alijs idē fiat omnib. uotis optam⁹) lectionē & usur-

usurpatam, & in non contemnendo precio habitam, habendamq; esse, grauissima sanctissimorum in Ecclesia Dei uirorum exempla & auctoritates comprobant: quarum paucissimas, ob eos qui parum dextrè de illustribus poetarum monumentis sentiunt, in mediũ proferre placuit. D. Paulum, electum illud Dei omnipotentis organũ, Poetarũ libros euoluisset, & ut etiã Clemens ait, ad ædificationem curamq; aliorum, testimonijs eorum uti non erubuisse, Sacrarum literarum ueritas testatur. Sic enim Act. 17. ubi Deum esse probat, Aratum uetustissimum poetam citat. 1 Cor. 15. ex Menandro Comico malorum consortia fugienda monet, quòd prauis colloquijs boni mores corrumpantur: quod testimonium in Comicis nostris nõ est omissum. Cretensum mores Tit. 1. ex Epimenide uate Creteni graphice depingens ait: *ἡρώδης τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς θείας, γὰρ ἑρπὲς ἀργαί.* Gregorius Nazanzenus, ob excellentiam Theologus dictus, scriptis poetarum mirè delectatus est, & sacrorum carminum uolumen posteritati reliquit: quod non solũ priscis temporibus propositum est

est pueris, ut Socrates, Sozomenus, Orosius & Eutropius scribunt, uerum etiam hodie à doctissimis uiris in delicijs habetur & excolitur. Quid de Iohanne Chrysostomo patriarcha Constantinopolitano sub Arcadio & Honorio Impp. anno Christi 401. dicam, qui Aristophanis Comædijs etiam noctu pro puluino usus est? Quid de Eustathio Thessalonicense, cuius etiam hodie eruditissimi in Homerum, ingeniorum fontem, commentarij extant? Neque mihi hoc loco temperare queo, quo minus etiam D. Basilij Cæsariensis, cui uirtutum splendor Magni cognomen peperit, uerba adscribam, de eorum Poetarum lectione, qui bonorum hominum dicta facta ue narrassent: quales præ cæteris fuerunt, Homerus, Hesiodus, Theognis, Phocylides, Pythagoras, Solon, Tyrtaeus, & alij. Sic ergo in Admonitione ad adolescentes, quo pacto ex gentilium scriptis proficere queant, ait: ἐπὶ τούτων παρασησὺν καὶ ποιηταῖς, καὶ λογοποιῖς, καὶ ῥήτορες, καὶ πᾶσι ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν αὐτὴ μέλλει πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφελεῖται εἰσεῖδαι. καὶ μετ' ὀλίγον. εἰ μὴν οὖν ἐστὶ τις οἰκίστης πρὸς ἀλλήλους

τοῖς λόγοις, πρῶτον αὐτῶν ἡμῶν ἡ γνώσις γίν-
 οντο. εἴ ἢ μὴ, ἀλλὰ τό γε παρὰ κλίμα θούτας κα-
 ταμαθεῖν τὸ διάφορον οὐ μικρὸν εἰς βιβλίωσιν τῆ
 βελτίονος. Hoc est: Poetis & oratoribus, o-
 mnib. hominib. utendū, unde futura sit
 aliqua utilitas, quæ ad animæ faciat ædī-
 ficationē. Et paulo pòst: Et si nostrorū
 sermonū atq; gentilium ulla est conueni-
 entia, nobis illorum ualde conferet noti-
 cia. sit minus, eos saltem simul confere-
 do, differētiam discere licebit, cum ad me-
 lioris optionem atq; delectum non parū
 comparatio ualeat, & inferiora sæpe col-
 lata sint potioribus ornamento. Nec ab
 his dissentit Philo sapiētissimus, dum li-
 bro de Agricultura, de puerorum studijs
 in hunc modum differit: φυτὸν ὡς ἢ ἴσως μὲν
 ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ ψυχῆς μοχλῶματα, ὡς ὁ καρ-
 πὸς αὐτὸς τιβιωῆσται. ἐστὶ δὲ ταῦτα, ἢ τῶν γραμ-
 ματικῶν ἀναγιγνώσκειν ἄσποχος ἐπιτήδευσις, ἢ τῶν πα-
 ρὰ σοφοῖς ποικταῖς κρηβῆς ὄρσυνα, γεωμετρία,
 καὶ ἢ περὶ τῶν ῥητορικῶν λόγων μελέτη, καὶ ἢ σύμ-
 πασσα τῆς ἐγνηυλῆς παιδείας μεσιτή. Quæ uer-
 ba Latinis auribus sic sonant: In seram au-
 tem primū in puerilis ætatis animas,
 furculos, quorum fructus ipsas enutriat.
 Sunt autem hi, scribendi legendiq; certa
 indu-

industria, eorum quæ apud sapientes poetarum habentur diligens scrutatio, geometria, oratoriarum facultatis meditatio, & uniuersa liberalis musica. Atque hæc quidem de Poetarum autoritate & lectione paucis attigisse, non planè *ἰκτὸς τῶν ἐλεῶν*, sufficiat. Haud enim parem humeris susceperem prouinciam, si ex singulis Christianis scriptoribus (ut de gentiliū myriadibus taceam) Poetarum & laudes colligere, & osorum calumnijs occurrere conarer. Ego itaq; tantorum uirorum iudicio & consilio incitatus, iuuentuti, cuius informadæ mihi quoq; curâ scis incubere, hac in parte, quod ad optimorū poetarum studium attinet, labore quidē duro, animo uerò non ægro consulere studeo, cum hanc meam esse Spartam non ignorem. Mirificè enim peritæ rerum antiquitatis, quæ, ut Plato uult, *κρείττων ἅμα διὰ ἑγγυτέρω θεῶν ἐγνώετο*, exemplum sequi, & quantum par est, alijs ad idem faciendum autor esse placet. Hac de causa, cum labores nostros, quos in Comicoꝝ L. scriptis ab interitu uindicandis exhausimus, meliorū literarum studiosis non ingratos animaduerteterem: facile, nūquam
 satis

fatis laudati uiri D. Ioānis Oporini, cō-
 patris ac amici mei obseruandis. cōsilio
 acquieui, qui me, ut horum quoq; poeta-
 rum, quos hic damus, scripta collecta iu-
 uentutis studijs communicarem, incita-
 uit. Theognide ergo *ἠρωμνωτάτις*, cum
 uersione & doctissimis ELIAE VINETI
 Annotationibus, ex arbitrio D. Typogra-
 phi, præmisso, reliquorū Poetarū omniū
 scripta ex diuersis hinc inde autoribus
 congestimus, congesta fideliter interpre-
 tati sumus, & ad puerorū captum quàm
 proximè accommodauimus. Nec iue-
 nibus in genijs inutilem hanc nostram
 operam fore speramus. Castissima enim
 saluberrimaq; de moribus præcepta pro-
 ponit, quæ usum non pœnitendum in o-
 mnes uitæ huius partes, si rectè percipiã-
 tur, sint allatura. Præterea Græcæ linguę
 (quæ comptissima est in his autoribus)
 cum Latina collatio, non parum emolu-
 menti ad uberiores eruditionis thesau-
 rū comparādum adferet: ijs præsertim,
 qui aliàs uiua magistri uoce destituti, ipsi
 sibi præceptores esse in Græca literatura
 coguntur. ut plures commoditates, quas
 præter iuniores etiam adulti hinc hauri-
 re pos-

te possunt, sciens præteream. Non parum tamen doctissima Stobæi interpretatio, unde non paucas sententias transcripsimus, nos iubet. Versionem Latino carmine, sui cuiq; interpretis nomine præfixo, ne alienis nos ornare plumis uideremur, subiecimus, ut Græcæ elegantia cum Latina melius perspiceretur conuenientia, ab ijs qui iam absq; cortice in Græco studio natate queunt. Nōdum carmine redita, pro nostra tenuitate pedibus astrinximus, ita ut quàm proximè Græca sententia exprimeretur. Alicubi lectionis uarietas margini est aspersa. His omnibus eiusdem, si non carminis, tamen argumenti libellus Senariorū insertus est, ut quàm absolutissimam de moribus, totaq; uita laudabiliter instituenda doctrinam, optimorum hoc Poetarum Opus teneris puerorum animis proponeret. Et hæc quidē omnia nunc secunda hac editione magis exornata & emendata.

Ne uerò, chatissime IODOCE, mireris cur sub huius nostri laboris initium mentionem tui fieri uoluerim, breuiter causæ iustæ sunt exponēde. Cum in priore editione dedicatio parum feliciter cessisset,

(distantia'ne loci, an temporis interuallo contigerit, ut ex eorum animo effluerim, quibus pro beneuolentia dudū exhibita gratificari uicissim conabar, incertū est) uiri quidam doctissimi & præceptores optimè meriti autores erant, ut in altera editione his meis, qualescunq; sunt, lucubratiunculis alium quendam patronum eligerem & præficerem. Nemo igitur, hoc quidem tempore, mihi sese obtulit, quā tu IODOCE optime, cui gratius futurum hoc Poetarum opus confiderem. Nam primū uerè tibi testis esse possum, te, ex quo meæ disciplinæ & domesticæ cōsuetudini fuisti cōmissus, mei semper & amantissimum & studiosissimum extitisse: ab instituentis, præcipientis monentisq; ore attentè pependisse: & in summa, nihil quod fidelis discipuli erga præceptorem suum est, abs te alienū putauisse. Quæ res fecit, ut supra modum animus meus amore tui fuerit incensus: præsertim cum animaduertērem te hanc laudem cum paucis hodie discipulis (quæ peruersitas est hominum nostro seculo deplorata) communem habere. Huc accedebat diligentia, qua tantos qui-

quidem non inuita Minerua progressus fecisti me præceptore, ut non sine laude & maximi fructus spe ad grauiora studia & publicas lectiones aditus tibi sit concessus. Et nunc quidem optimas in liberalibus disciplinis procedendi occasiones habes: non desunt præceptores & fidelitate & eruditione præstantissimi: & quod ego maximi facio, exemplum domi habes omnium uirtutum & morum integritatis, grauissimum uirum tuum auunculū, meum amicum, D. IOANNEM VITVM SCHEIB, Iuris utriusq; Doctorē excellentissimū. Huic nihil gratius, nihil optabilius, nihil etiam iucundius esse sat scio, quàm si te optimarum artium sciētia excultū, nec nō honestate uite, morumq; probitate exornatū uiderit. In te enim uenerandę suę senectutis unicam subsidij spem positam habet, te ut animā suā paterno amore prosequitur: & quod singulare Dei donum est, ita quæ tua sunt curat, ut parentum præsentia quidē, non autem fide, cura & amore priuatus meritò uidearis.

Age igitur Iodoce suauissime, perge ut cœpisti in cursu honestatis persistere: stu-

de quantum potes, expectationi tanti uiri tuorumq; amicorum satisfacere, fuge quæ quocūq; modo honestati labem afferre possent, amore sincero tuos præceptores observa. Et ne plura, lege, quæ optimi hi autores (quos ideo tibi nunc dicandos esse censui) & grauisissimè & doctissimè scripserunt: tum (inuocato prius ad omnia diuino Numine, pro successu felici) & hæc & reliqua, quæ ad officium honesti adolescentis requiruntur, assequeris. Accipe etiam hoc qualecunq; animi mei apud te *μνημόσυνον*, sincero animo: & ut cœpisti, me amare non desine. Vale, cū domino auunculo tuo ornatissimo. Datæ Basileæ, ex ludo nostro ad D.

Petrum, Calend. Iulij,

1563.

HIE-

HIERONYMVS OSIVS

candido Lectori S.

CVM præter alios autores Græcos, & Theognidis sentētias ijs enarrarē adolescentibus, qui me priuato præceptore utūtur, et horū aliquos ad artē Poeticam procliues, ac idoneos esse, uena ipsorum ostenderet: ut ad exercitia Poetica meo eos exemplo eò magis incitarē, Theognidis, aliorumq; Græca Poemata Latino carmine ita quidē uerti, ut & uerba & sentētias autorū, quantū omnino fieri potuit, disertè & perspicuè expresserim: ut nō dubitē candidū ac eruditū lectorē fassurū esse, meā uersionē uel cōmētarij loco in hos scriptores esse posse.

Quanto uerò labore opus fuerit antè, quàm hoc præstare potuerim, & propter obscuritatē sententiarū, & confusaneā earundē farraginem uerū sensum assequi, ac perspicuè reddere: lectores peritos artis Poeticæ, ac candore, & iudicio præditos, iudices facio. Adeò autem suauēs, ac plenas doctrinæ sentētias Theognis, Pythagoras, Phocylides, & reliqui tradiderūt, ut de eis iure dici illud Horatij posse uideatur: Omne tulit pūctū, qui miscuit utile dulci.

Hæc Poemata cū ego, quo potui, Dei beneficio, carmine perspicuè reddiderim: spero hunc meū laborem adolescentibus literarū studiosis gratum ac utilem fore. Vale candidè Lector, & meas has lucubratiunculas qualescumq; boni consule.

ELIAS VINETVS SAN-

to, Lectori.

CVM ocij plurimum anno superiore apud Franciscū Sangelasiū Engulifmēsis Ecclesiæ Decanū, uirum cūm generis splendore, tum ingenij dexterritate apprimè nobilē, nactus fuifsem: id totū, quantū per aduersam ualeitudinē licu it, in iucūdisfima Græcorū poetarū lectione à me cōtritum est. qua quidē in re cōsilium eorū lubens secutus sum, qui antiquos scriptores eo legendos ordine cēsant, quo & uixerunt & scripserūt: quòd recentiores à uetustiorib. semper habeāt quidpiā, quod non facilè intelligas, nisi prius illos diligenter legeris. Perlectis igitur, quorū fuit copia, uetustissimis quibusq;, cuiusmodi sunt Homerus & Hesiodus, Theognidē tandē in manus sumpsi: cuius sentētias licet graues esse nō dubitarē, eo tamē intellectu mihi faciles fore sperabā, quòd credere nihil esse illic quod à posterioribus, quos aliquando legerā, nō fuisset luculētius tractatum. Verūm uixdum è portu soluērā, cum tot subitò emergunt scopuli, tot statim obortæ nubes, cælūq; diēq; eripiunt oculis, ut à proposito facilè his deterritus fuifsem, nisi cupido huius cōficiēdi æquoris me planè obstinata iam inde cepisset, ex quo primūm à præceptorib. meis Aristotelis aliorūq; ueterū scripta prælegi mihi cœpta fuerāt, quę huius poetę sentētijs ueluti suauissimis flosculis inspersa essent.

Cū igitur pergere obfirmato prorsus animo certū esset, quę ad tā difficilē periculosamq; rē cōficiendā cōducere uisa sunt, ea diligēter omnia adhibui,

bui, cuiusmodi sunt cùm uariorũ codicũ, locorũq; ex eodẽ autore ab alijs scriptorib. citatorũ diligẽs collatio: tum syncerũ & acre amicorũ meorũ, uirorũ doctorũ, unã cum meo, iudiciũ: inter quos Petrus Panætius, & Iacobus Gupylus, faciliẽ principes. qua quidẽ diligẽtia abscissis, abiectis, trãspõsitis multis, effectũ tandẽ est, ut instituto satisfecerim meo, perlegerim bonũ poetã, eorumq; quæ in eo corrupta erãt, bonã magnãq; partẽ obiter castigauerim. Ceterũ cũ in eo totus essem, Ioan. Lodoico Tiletano, typographo diligẽtissimo, rẽ patefeci, cum in eius bibliopoliũ, quærẽdi ex eo exemplaris gratia aliquãdo me cõtulisset: quã ubi intellexisset, rogauit uehementer, ut si quid haberẽ in eum autorẽ, quẽ esset breui excusurus, cõmunicarẽ. me sibi, studiosisq; omnib. gratum facturum. Id autẽ perfaciliẽ impetrauit ille, quãdo ineunte hac ætate huc ueni, cãdide lector: cui in tuã gratiã publicãdum tradidi, quicquid fuit nostri in Theognidẽ laboris. quẽ autorem utinã tã totum restituere omnino potuissem, quã cupiebã. Is enim tam deprauatus fuit, tã lacer, tam mãcus, ut nulla diligẽtia, nullo labore, nullis deniq; quantislibet uigilijs id præstare potuerim. quæ res in causã est, ut in Latinum sermonem à me conuersum non habueris. Quod reliquum igitur hĩc desiderabitur, id ab alio interim dum scelicius expectabis, nostro hoc labore, quantuluscunq; est, fruaris, eumq; boni consulas uelim. Vale, Lutetiæ, Calendas

Sextil. 1543.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

τὸ αὐτὸ σόλων Θ.

ἔργα ἢ λυπρογενῆς νῦν μοι φίλα, καὶ Διονύσῃ,
καὶ Μυσείῳ, ἃ τίθησ' ἀνδράσιρ σφροσύνας,
τὸ αὐτὸ.

γηράσκει δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΟΛΩ-
ΝΟΣ ΣΟΦΟΜΕΝΩΝ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΡΤΑΙΟΥ,
ΠΡὸ ΠΟΛΕΜΙΚῆΣ Ἀρετῆς.

ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΟΛΜΗΣ.

Οὕτ' αὖ μνηστὰ μιν, ἔτ' ἐν λόγῳ ἀνδρατιθέλω,
οὔτε ποδῶν ἀρετῆς, ἔτε παλαιμοσιύνης·
ἔδ' εἰ λυκλώσῃ μὲν ἔχοι μέγεθός τε βίῳ τε,
νικῶσ' ἢ θέωρ θρηϊκίῳ βορέῳ·
ἔδ' εἰ τιθωνοῖο φνὴν χερσὶ φόρος εἴη,
πλῆστοίν ἢ μίδεω καὶ λιν ῥυχοπλέον·
ἔδ' εἰ τανταλίδεω πέλοπος βασιλῆύτ' ὄρος εἴη,
γλῶσσαν δ' ἀδρήστῃ μελιχόγηρῳ ἔχοι.
ἔδ' εἰ πᾶσαν ἔχοι δόξαν, π. λιν θέρειδος ἀλκῆς.
ἔγὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται οὐ πολέμῳ,
εἰ μὴ τετλαίῃ μὲν ὄρωρ φόνον αἵματόεντα,
καὶ δῆϊον ὄρεγαιτ' ἐγγύθεν ἰσάμενος.

Eiusdem Solonis.

*Nunc autem Veneris & Bacchi munera grata mihi sunt,
Et Musarū, quæ gaudio homines afficiūt & recreant.*

Eiusdem.

Senesco autem semper multa discens.

FINIS RELIQUIARVM
Solonis.EX TYRTÆO, DE
uirtute bellica.

AVDACIÆ LAVS.

Non memorāndus mihi uir, nec in precio habendus uir
Seu uirtutis pedum seu gratia luctæ: (detura
Neq; si Cyclopum habeat magnitudinem & robur,
Et currendo uincat Thracium Aquilonem:
Et forma sit uel ipso Tithono præstancior,
Et locupletior quàm aut Midas aut Cinyras reges:
Neq; si Pantalidem Pelopem regno uincat,
Linguamq; Adraſti ſuauiſſimam habeat.
Neq; ſi gloriā omnē præter bellicā fortitudinem habeat
Non enim uir bonus eſt in bello,
Si non ſuſtineat cædem uidere cruentam,
Et propius hoſtem ſtare cupiat.

ἰδ' ἀρετὴ τόδ' ἄεθλον ἐν ἀνθρώποισι κρείσσον·
 κἀκλισόρ τε φόβον γίγνεται ἀνδρὶ νέω.
 ξυῖον δ' ἐδλόν τ' ἔτο πώληί τε παντί τε δύμῳ,
 ὅστις ἀνὴρ διαβάς ἐν προμάχοισι μόνῃ
 παλεμίας, αἰχρᾶς ἢ φυγῆς ἐπιπάγχυ λάβηται,
 ψυχὴν καὶ θυμὸν τλῆμονα παρθέμονος·
 θαρσύνῃ ἢ πεισῆν τὸν πλησίον ἀνδρα παρρηῶς,
 οὗτος ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται ἐν πολέμῳ.
 αἰψὰ ἢ δυσμονίῳ ἀνδρῶν ἔτρεψε φάλαγγας
 τρηχέας, πᾶσι δ' ἔχεθε λῦμα μάχης.
 αὐτὸς δ' ἐν προμάχοισι πεισῶν φίλον ἄλεσε θυμὸν,
 ἄστυ τε καὶ λαὸς καὶ πατέρ' ὀνήκεις·
 πολλὰ διὰ φόβου καὶ ἀπίδος ὀμφαλοέσσης,
 καὶ διὰ θώρηκος πρόσθεν ἐληλαμένος.
 τὸν δ' ὀλοφύρονται μὲν ὁμῶς νέοι, ἢ ἢ γόροντες,
 ἀργαλίῳ ἢ πόθῳ πᾶσα λείηδε πόλις·
 καὶ τύμβος, καὶ παῖδες ἐν ἀνθρώποις ἀρίσημοι,
 καὶ παῖδιον παῖδες, καὶ γόνος ἐξοπίσω.
 ἔδέποτε κλέος ἐδλόν ἀπόλλυται, ἢ δ' ὄνομι αὐτῶ,
 ἀλλ' ὑπὸ γῆς πῶρ' ἐὼν γίγνεται ἀθάνατος,
 ὄρντιν' ἀριστύνοντα, μόνοντά τε, μαρνάμενόν τε
 γῆς πέρι καὶ παῖδιον θῆρος ἄρης ὀλέσῃ.
 αἰὲρ φύγει μὲν λῆρα τανηλεγείος θανάτοιο,
 νικήσας δ' αἰχμῆς ἀγλαῶν σῦχός ἐλοι·
 πάντες μὲν τιμῶσι ὁμῶς νέοι, ἢ ἢ παλαιὸν
 πολλὰ ἢ τέρπνῃ παθῶν ἔρχεται εἰς αἰδίων·

Hec uirtus est, hoc optimum inter homines præmium,
Et maxime decorat uirum iuuenem, à quo geritur.
Commune hoc bonum est ciuitati, & uniuerso populo,
Si quis uir progressus inter pugnantes in prima acie
Cōstanter, turpisq; fugæ prorsus obliuiscatur (maneat
Vitam & animum patientem obijciens periculo.
Animetq; ad mortem obeuntem proximū uirum astant:
Hic uir bonus est in bello.
Statim uerò hostium in fugas uertit phalanges
Asperas, suaq; industria prælij fluctus regit.
Ipse aut in prima acie prostratus charam amittit uitam,
Ciuitatem, & populos, & patrem honestans:
Multis per pectus & scutum rotundum uulneribus,
Et per thoracem ab anteriore parte sauciatus.
Hunc uerò lugens pariter iuuenes, senesq;
Et graui desiderio tota ciuitas funus ipsius psequitur.
Huius sepulchrum, et liberi inter homines præclari sunt,
Itemq; nepotes, & omne posterorum genus.
Nunquam eius bona gloria interit, neq; nomen ipsius:
Sed quamuis sub terra sit, manet immortalis.
Quem se fortiter gerentem, manentemq;, et pugnantem,
Pro patria & liberis uehemens Mars peremerit.
Quod si effugerit sortē mortis longū inducentis soporē,
Et uictoria potitus splendidam gloriā pugne auferat.
Ipsum ex æquo omnes iuuenesq; senesq; colunt,
Multisq; incundis affectus ad orcum abit.

γηράσχωρ δ' ἀφροῖσι μεταπέριπει, ἔδιδε τις αὐτὸν
 βλάπτην, ἔτ' αἰδέσθ', ἔτε δίνης ἐθέλει·
 πάντες δ' ἐν θάλοισιρ ὁμῶς νεοὶ, οἳ γε λατ' αὐτὸν
 εἴησ' ἐν χώρης, οἳ τε παλαιόττοροι.
 ταύτης νῦν τις ἀνὴρ ἀφ' ἐτῆς εἰς ἄκρον ἰκέσθαι
 περὶ ἄδω, θυμὸν μὴ μεθεῖς πολέμῳ.

τὸ αὐτὸ, ἢ Καλλίνου.

μέγχις τὸν λατὰ κείθε, λίστ' ἄλκιμον ἐξέτε θυμὸν
 ὦ νέοι, ἔδ' αἰδέσθ' ἀμφὶ πόρθητονας
 ἄδελίλω μεθιόντες, ἐν εἰρήνῃ ἢ δουκίτῃ
 ἦσθαι, ἀτὰρ πόλεμος γαῖαν ἅπασαν ἔχει.
 οὐ νῦν τις ἀσπίδα θέσθω ἐναντιβίως πολεμίζων·
 λαί τις ἀποθνῆσθων ὕστατ' ἀκοντισάτω.
 τιμῆσ' τε γάρ ἐστι λαί ἀγλαὸν ἀνδρὶ μάχεσθαι
 γῆς πέρι, λαί παίδων, λυριδίης τ' ἀλόχῃ
 δυσμενέσιν· θαυκίτες δέ ποτ' ἴσεται, ὅσσοτέ λιον δὴ
 μοῖραι ἐπιπλώσασ'· ἀλλὰ τίς ἴθυσ' ἴτω,
 ἔγχος ἀναχόμενος, λαί ὑπ' ἀσπίδος ἄλκιμον ἦτορ
 ἔλσας τὸ πρῶτον μιγνυμένον πολέμῳ.
 ἔ γάρ πως θαυκτόν γε φυγεῖν εἰμαρμένον ἐστὶρ
 ἀνδρ', ἔδ' εἰ προγόνων ἢ γένος ἀθανάτων
 πολλὰ κί δησιότητα φυγῶν λαί δὴ πορ' ἀκόντων
 ἔρχεται, ἐν δ' εἰκὸ μοῖρα λίχον θανάτου.
 ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ ἔμπας δὴ μὴ φίλος, ἔδ' ἢ ποθεινός·
 τὸν δ' ὀλίγος φρονέει, λαί μέγας, λῦν τι πάθει.

Senescens autem inter ciues præcellit, neq; quis illum

Ledere, nec irreuenter nec iniuste cupit.

Omnesq; in sedibus iuuenes simul & æquales

Loco cedunt ei, quiq; maiores nati sunt.

Huius igitur uirtutis ad summum peruenire, nunc aliquis

Nitatur animo, non remittens bellum.

Eiusdem: aliàs Callini.

Quamdiu torpetis? quando strenuam habebitis animam?

O iuuenes! an non ueremini uicinos,

Ob tantam ignauiam? In pace autem uobis uidemini

Sedere: sed bellum totam regionem infestat.

Quis scutum aliquis arte in prælio hosti obtendat:

Et aliquis moriens ultimò iaculum emittat.

Honori enim est & ornamento uiro, pugnare

Pro patria & liberis & tenera uxore

Aduersus hostes. Mors autem aderit, quandocunq;

Parca destinauerint. Sed age quispiam rectè pergat

Extenso in altum gladio, & sub scuto forte pectus

Foueat, cum primùm incipit committi pugna.

Non enim mortem effugere fatale est

Virum, neq; si à maioribus immortalibus genus ducat.

Sæpe quis elapsus è pugna, sonituq; telorum

Euadit, sed ipsum domi fatalis mors apprehendit.

Atq; hic sanè nec amicus est populo, nec gratus:

Illū uerò magnus et paruus desent si quid passus fuerit.

Vniuersum

λαῶ γὰρ ξύνπαντι πόθος Ἡρακτὸρ ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν
 θνήσκοντος, ζῶων δ' ἄξιος ἡμῶν.
 πᾶσιν γὰρ μὴ πύργου σὺν ὀφθαλμοῖσιν ὀρεῖσιν,
 ἔρδαι γὰρ πολλῶν ἄξια μοῦνος ἐᾶν.

τὸ αὐτὸ.

ἀλλ' Ἡρακλῆος γὰρ ἀνίκητον γόνος ἐστὶ,
 θαρσεῖτ' ὄπισθ' αὐχόνα λοξὸν ἔχει.
 μηδ' ἀνδρῶν πληθύνει δαιμαίνετε, μή ἢ φοβῆσθε,
 ἴθυσ δ' ἐς προμάχης ἀσπίδ' ἀνὴρ ἔχεται,
 ὄχθρ᾽ ἀμὸν ψυχλὸν θέμονος, θανάτῃ ἢ μελαίνας
 αὐγαῖσιν ἰνῆρας ἡελίοιο φίλας.
 ἴστε γὰρ ὡς ἄρεως πολυδιακρῦτῃ ἔργ' ἀείδηλα,
 σὺ δ' ὄργυλὸν ἐδάσῃτ' ἀργαλῆς πολέμου.
 καὶ μετὰ φσυχόντων τε διωκόντων τ' ἐγόνεσθε,
 ὦ νέοι, ἀμφοτέρων δ' εἰς ἰόρον ἠλάσατε.
 οἱ μὲν γὰρ τολμῶσι παρ' ἀλλήλοισι μόνοντες,
 ἐς τ' αὐτοχεδίλιν καὶ προμάχης ἰόντας,
 παυρόττοροι θνήσκουσι, σάσσι ἢ λαὸν ὀπίσσω,
 τρεοσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή.
 οὐδ' εἰς δ' αὐπότε ταῦτα λέγων ἀνύσειν ἔκαστα,
 ὅσ' ἀν' αἰχρὰ πάθῃ, γίγνεται ἀνδρῶν ἱκανά.
 κέργαλέου γὰρ ὄπιθε μετὰ φρονόμ' ἐστὶ διαΐζειν
 ἀνδρὸς φύγοντος δηῖω σὺν πολέμῳ.
 αἰχρὸς δ' ἐστὶ νέκυσ κατανείμονος σὺν ἰονίσει
 νῆτορ' ὄπιθε αἰχμῆ δαυρὸς ἐληλαμένους.

Vniuersus enim populus uirum fortem desiderat
 Defunctum, uiuentem uerò instar semidei colit.
 Nam coràm intuentur illum uelut turrim:
 Quippe solus multorum æquat facinora.

Eiusdem.

Veruntamen Herculis genus inuictum estis:
 Confidite, nondum Iouis facies auersa est à nobis.
 Nec hominum turbam formidētis, aut metuatis,
 Quin rectà quisq; hostibus scutum obuertat
 Inuisam amissurus animam, mortisq; nigrum,
 Sed solis splendori gratum subiturus fatum.
 Nostis enim quàm graua sint Martis luctuosi operâ,
 Nostis etiam impetum permolesti belli.
 Et quandoq; fugistis ipsi, quandoq; alios fugastis,
 Iuuenes, utrunq; satis experti estis.
 Nam ex illis qui audent unâ persistentes
 Cominus in hostes aduersos impetum facere,
 Perpauci occidunt, retroq; seruant populum:
 Timidorum autem uirorum omnis perit uirtus.
 Vix autem aliquis uerbis explicare possit,
 Quanta incurrat mala, uir qui se turpiter dederit,
 Ignominiosum namq; est tergum sauciare
 Viri fugientis in aduerso prælio.
 Turpe quoq; est cadauer in puluere prostratum,
 Aq; tergo hastæ cupide uulneratum.

ἀλλὰ τίς σὺ διαβάς μενέτω ποσσὶν ἀμφοτόρῳσι
 φηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδῶσι διακῶν
 μηρῶς τε κνύμας τε λιάτω, καὶ σόβρα καὶ ὤμους
 ἀσπίδος εὐρέης γαστρὶ καλυψάμενος.
 δεξιτόρῃ δ' ἐν χειρὶ τινος ἐτῶ ὄβριμον ἐγχεος,
 λιναίτω ἢ λόφου δεινὸν ὑπὸ βλεφαλῆς.
 ὄβριον δ' ὄβριμα ἔργα διδασκέσθω πολεμίζων,
 μηδ' ἐκτὸς βελέων ἐθάτω ἀσπίδι ἔχων.
 ἀλλὰ τίς ἐγγυὸς ἰῶν, αὐτοχεδὸν ἐγχεῖ μακρῶ
 ἢ ξίφει ὑτάζων δόριον αὐδρ' ἐλέτω.
 καὶ πόδα παρ ποδὶ θεῖς, καὶ ἐπ' ἀσπίδος ἀσπίδι ὄρεισας
 ἐν ἡλόφου τε λόφῳ, καὶ λιναίω κνωῆν.
 καὶ σθένον σθένω πεκαλημένος ἀνδρὶ μαχέσθω,
 ἢ ξίφειος κώπην, ἢ δόρυ μακρὸν ἰλῶν.
 ὑμεῖς δ' ὦ γυμνῆτες ὑπ' ἀσπίδος ἀκλοβον ἄλλος
 πῆσασοντες, μεγάλοις βάλλετε χόρμαδιόισιν,
 δόρασί τε ξεστοῖσιν ἀποντίζοντες ἐς αὐτὰς,
 ταῖσι πανοπλίαις πλησίον ἰστάμενοι.

Τὸ αὐτὸ.

τιθόμενοι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πρῶντα
 ἀνδρ' ἀγαθόν, πόρῃ ἢ πεκτείδι μαρνάμενον.
 τὴν δ' αὐτῆ προλιπόντα κώπην καὶ κίονας ἀχρῶς
 πῆχυνεῖν, πάντων ἐσ' ἀντιρότατον,
 πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι,
 πασὶ τε σὺν μικροῖς, λιβεδίητ' ἀλόχῳ.

*Sed progressus quispiam maneat firmus utroq; pedes
Terræ infixos, labia dentibus præmordens:*

*Femora & tibias inferne, nec non pectus humerosq;
Lati clypei umbone conegens,*

*Dextra uerò manu ualidam hastam torquat;
Terribilemq; in capite cristam excutiat:*

*Fortia aggrediens facta discat bellare,
Nec à telis procul absit clypeum gerens.*

*Sed congregiendi quispiam, cominus longa hasta
Vel gladio percussurus, socium sibi accipiat:*

*Pedem pedi lungens, clypeumq; clypeo admouens,
Nec non cristam cristæ, galeamq; aptans galeæ:*

*Pectoriq; obuerso pectore contra hostem pugnet,
Vel gladij capulo, uel hasta prælonga arrepta.*

*Vos autem leuis armaturæ milites sub scutis aliunde alij
Trepidantes, grandibus pugnate lapidibus,*

*Hastasq; leues conorquete in hostes,
Vestram prope armaturam permanentes:*

Eiusdem.

Præclarum est, in prima acie si occidat

Vir bonus, pro patria sua pugnans.

At qui urbe sua pinguibusq; aruis relictis

Mendicare cogitur, omnium est miserrimus:

Cum chara matre uagans, & sene parente,

Cumq; paruulis filijs, & adolescentula uxore:

ἄχθρός μόν γὰρ τοῖσι μετέσεται ὅς λιόν ἴηται,
 χρῆμοσύνη τ' ἔκωρ καὶ θυγὸρ ἠωνίη.
 αἰχμῆν τε γόνος, λατὰ δ' ἀγλαῶρ εἶδος ἐλέγχει,
 πᾶσα δ' ἄθυμία καὶ λιανότης ἔπεται.
 εἴθ' ὅπως ἀνδρὸς τοι ἀλωμὸν ἄλεμι ὄρη
 γίγνεται, ὅτ' αἰδοῦς εἰς ὀπίσω τελέθει.
 θυμῷ γῆς πᾶρι τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδωρ,
 θυήσκωμον, ψυχῶν μνηέτι φειδόμενοι.
 ὃ νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μόνοντες,
 μηδ' φυγῆς αἰχρᾶς ἄρχετε, μηδ' φόβου.
 ἀλλὰ μέγαν ποιᾶτε καὶ ἄλκιμον σὺ φρεσὶ θυμῶν,
 μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μακρᾶμονοι.
 τὸς ἢ παλαιότερος, ὅμ' ἄνετι γένατ' ἐλκρᾶ,
 μὴ λιατάλεποντες φύγετε τὰς γόβραις.
 αἰχρῆν γὰρ διὰ τῶτο μετὰ προμάχοισι πεσόντα
 κείσθαι πρόσθε νέων ἀνδρᾶ παλαιότορον,
 ἔδη λόνυδ' ἔχοντα λάρη, πολίωρ τε γόνειον,
 λιμὸν ἀποπνέοντ' ἄλκιμον σὺ λιονίη,
 αἰματόεντ' αἰδοῖα φίλους σὺ χόρσιρ ἔχοντα,
 αἰχρὰ τὰ γ' ὀφθαλμοῖσι καὶ νεμεσητόρ ἰδέην,
 καὶ χροᾶ γυμνωθέντα νέοισι ἢ πᾶντ' ἐπέοικον,
 ὄφρ' ἄρα τῆς ἤβης ἀγλαῶρ ἄνθος ἔχη.
 ἀνδράσι μὲν θνητοῖσιρ ἰδέην, ἔρατὸς ἢ γυναιξὶ
 ζωὸς εἶναι, λιανὸς δ' σὺ προμάχοισι πεσόν.
 ἀλλὰ τις σὺ διαβάς μόνετ' ὡπασίρ ἀμφοτέροισι
 θρηχθεῖς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδῶσι διακῶρ.

Τέλος τῶν Τυρταίου.

Inuisus namq; erit ad quoscunq; peruenerit,

Indigentia uictus & odiosa paupertate.

Genus suum infamat, & formam decoram turpat,

Omnis generis anxietas, & mala eum sequuntur.

Tandem sic errantem hominem nulla (decori) cura

Afficit, nec pudor ullus in posterum est ei.

At nos animo forti pro terra hac pugnemus, & pro libe-

Moriamur, nequaquam uitæ parcentes.

(ris

O iuuenes, arctè inuicem iuncti pugnate,

Neq; turpis fugæ, aut timoris initium facite.

Sed magnum fortemq; concipite animo impetum:

Nec pugnantes aduersus hostes uitæ rationē habete.

Vetorq; autem, quorum genua non amplius sunt agilia

Grandæuis relictis ne fugite.

Turpe enim est, si in prima acie prostratus

Iaceat ante iuuenes uir senior,

Candidum iam habens caput, barbamq; canam,

Animam efflans fortem in puluere,

Cruenta charis manibus pudenda tegens,

Que oculis intueri & turpe & indignum est,

Et denudatâ corpora: iuuenes aut prorsus decet,

Vt pubertatis flos sit eis pulcher.

Viris quidem mortalibus, & mulieribus uisu amabilis

Est uiuus adhuc. strenuus aut, si in prima acie cecide-

Sed progressus ad pugnam q; spiamæat utroq; pede (ris.

Terræ infixio, labia dentibus præmordens.

Finis Carminum Tyrtæi.

III 3 EX

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

*Quæq; imitata suem est, hanc pondus inutile dicas.
 Quæq; canem, hæc onus est graue moribus effera foedis.
 Quæ sed apem, illa domum assiduo regit apta labori,
 Huius amice prociis iucundas appete tædas.*

Aliud eiusdem,

*Curam rebus egens exerce fertilis agri,
 Est ager, ut perhibent, ex quo tibi copia rerum.
 Hoc quoq; Phocylide est: genus effert nobile multos,
 Nec uerbis, nec consilio quos gratia tangit.*

TYRTÆI, DE VIRTUTE
 militari.

N Ec memor hunc referā, dignū nec laude putarim,
 Ut ualeat cursu, lucta uirumq; probet.
 Ut molem referat uastam, uiresq; Cyclopum,
 Threïcium boream cursor & ameeat.
 Augeat ut plus huic Tithono gratia formam,
 Utq; Mide, aut Cynaræ ditior equet opes.
 Tamalidæ Pelopi maiestas equet ut illum,
 Adrastoq; parem lingua diserta probet.
 Deniq; laude uacet nulla: nisi & edere pugnas
 Audeat, hic armis utilis esse nequit.
 Sanguineas non sustineat, non cernere cedes,
 Nec propè stans hosti conserat ipse manus.
 Hæc uirtus, homines cui maxime præmia debent,
 Pulcrum hac inuenire nihil esse potest.

Vir commune bonum est toti cum ciuibus urbi;
 Martis opus primum qui gerit acre loco.
Bellandi nil mente fugam suadente labores,
 Qui pro laude mori promptus, et arma subit.
Hic socium confirmat, ut et cadat ipse sub armis,
 Ille graues pugnas, ille uir aptus adit.
Inq; fugam celerem hostiles agit ocyus alas,
 Sustinet et belli fluctibus acer agi.
Vnde cadens inter primos animae euomit auras,
 Hac solet urbs, ciues laude, paterq; frui.
Gauiat huic pectus clypeum hasta secante rotundum,
 Thoracemq; acie iam penetrante quatit.
Hoc dolor acris agit iuuenes percunte, senesq;
 Vrbs desiderio totaq; tacta gemit.
Busto cuius honos manet, et sua fama nepotes;
 Natorumq; genus sera propago trahit.
Nec decus huic clari perit ullo nominis aeuo,
 Quo, cum terta tegit, nescius ille mori est.
Quae Mars praestantem, atq; ausum huius adire tumultus;
 Pro patriae orbe neci, progenieq; dedit.
Effugit haec quod si post acta pericula mortem,
 Victorem meriti gloria quanta manet?
Hunc iuuenem magno dignatur honore, scutumq;
 Turba, bonisq; oreum pluribus usus adit.
Hunc senio curans confectum, ac ledere ciues
 Nolunt, et tribuunt iusq; fidemq; uiro.

Versus.

383

Cedunt huic iuuenes uicini, huic cana senectus
Sponitè locum; & sedem, cum uenit ille, suam.
Istius ergo decet superare cacumina laudis,
Præsentiq; geri pectore Martis opus.

Alia Tyrtæi, aut Callini.

Quò uirtus uestra usq; iacet, uigor unde redibit
O' iuuenes, hostem nil tolerare pudet?
Ebria mens adeò est, ut uos in pace putetis
Nunc positos, bellis cum loca nulla uacent.
Ergo quis aduersum nunc arma capeisset in hostem,
Et mittet moriens ultima tela manu?
Laus est pro patrijs armari maxima regnis
Adserat ut natos, coniugijq; decus.
Mors aliàs, non bella geras licet, imminet ultro,
Cum Parcæ statuunt, quem uoluere diem.
Muniti clypeo robustum pectus abeno
Objiciant hastas, cum furor arma mouet.
Lege licet nulli fatorum euadere mortem,
Sit soboles superæ stirpis alumna licet.
Forte minas belli, & stridentia tela per auras
Qui fugit, hunc premsum mors necat atra domi.
Sed nec amore pari urbs, nec desiderio excipit illum,
Laudem ceu populi totius aliter habet.
Urbs desiderio quo tota iacente laborat,
Hunc & semideis annumerare solet.

COU

*Ceu turris ante oculos altam quem penè tuentur,
Nam, multi poterant que minus, unus obit.*

Alia Tyrtaei.

*Que uos esse probent genus Herculeum, edite uires,
Vobis ira Iouis nulla recusat opem.*

Agmine stipatas ne formidate ceteras,

Dirigite in primos aerea scuta uiros.

Temnite nunc animas, uitamq; efflare sub auras,

Quas radij illustrant Sole micante, iuuat.

Martis opus dubio ferri lachrymabile casu

Nostis, et hunc pugnas que iubet ira sequi:

Sepe fugam uisi dare, sepe reducere palmam

Estis, utroq; labor uos saturasse potest.

Ergo manent casus cunctis qui uiribus omnes,

Et, quos primus habet comminus ordo, petunt:

Horum se plures seruant, patriosq; penates,

Fracta metu uirtus robur inane trahit.

Ac tantam uim nemo potest aperire malorum,

Cum foedo iungi quanta timore solent.

Triste coacta metu dare terga sequacibus armis,

Et grassante leuem Marte subire fugam.

Prostratum in faciem quam uisu immane cadauer,

Cuius hiant multo uulnera dorsa, uiri?

Ergo pedem terris quis figat utrumq; manend:

Mordicus infixis labraq; dente premat:

Crura, femurq; tegi, pectusq; humerosq; ualentes,
 Omnem umbone feram uim prohibente, decet.
 Dextra manus ualidam uibrando torqueat hastam,
 Terribilem cristam concutiatq; caput.
 Egregios belli quis discat obire labores,
 Nec teneat clypeum qua nihil arma timet.
 Ille propinquantem ferri petat acrius ictu
 Hostem, seu stricto sauciat ense suum.
 Et iam constipate pedem pede, scutaq; scutis,
 Ac galeas galeis rite, iubasq; iubis.
 Consert oq; uirum iam pectore sternat humi uir,
 Dum caput aut hastam, seu ferit ense manus.
 At leuia est quorum labor hostibus arma minari,
 Grandia pugnaci spargite saxa manu.
 Spicula tum ualidis torque te polita lacertis,
 Stames, tentat ubi rem cataphracta cohors.

Alia eiusdem.

Pulcra mori laus est in pignantum agmine primo
 Illum, pro patrio qui gerit arma solo.
 At qui linquit agros patriam cum pinguibus urbem
 Mendicans, graue nil huic magis esse potest.
 Qui cum matre cibos, canoq; parente per orbem,
 Cum natisq; suis, coniugioq; petit,
 Hoc uelut hoste pauent, quoscunq; frequentat, amici,
 Paupertas odio cui libet esse facit.

Tyrtaei

Et genus illa graui, formamq; pudore fatigat;
 Nullus honos illam, tristia multa manent.
 Hoc miser esse modo qui coepit, ad omne laborat
 Tempus, & huic homines ferre uerentur opem.
 Ergo animo patriam forti, natosq; tueri,
 Nec fragili uite parcere iure decet.
 Viribus o iuuenes iunctis nunc edite pugnas,
 Nemo metu turpem tenet inire fugam.
 Praesenti uirtus animo nunc concitet iram,
 Praelia non uite linquere cogat amor.
 Neue uiros, quorum nunc membra senilia languent,
 Desertos socie turba relinquat opis.
 Est uisu, quia foedum, acies quem prima tenebat,
 Ante pedes fusum cedere tacere senem.
 Cui caput est niuem, canis cui barba remidet;
 Lumine quem cassum, & robore puluis habet.
 Quicq; cruens a manu attrectante uirilia condit,
 Nil oculis illo foedius esse potest,
 Corpore si nudo iacet. Acrem etate iuuentam
 Omnia, dum ualeat haec flore uigenee, decet.
 Ut spectare uir hanc uirtutem, & foemina possint,
 Ordine uir primo non sine laude cadit.
 Ergo pedem terris quis figat utrunq; manendo,
 Mordicus infixio labraq; dene premat.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

Ex eodem.

*Ipse suo regno ditio neq; continet omnes,
Nec gerit imperium tantum ex mortalibus ullus:*

Eiusdem Solonis.

Omnibus atq; uiris mens est obscura deorum.

Eiusdem.

*Legibus his oro primum rex Iuppiter adsit:
Fortunamq; ferat fœlix, nomenq; secundet.*

Apollo ad Solonem.

*Puppe gubernator media stans dirige cursus:
Subsidio multi uenient, ne differ, Athenis.*

Eiusdem Solonis.

*Grataq; sunt Veneris nobis, & dulcia Bacchi,
Quæq; uiris Muse munera læta ferunt.*

Eiusdem.

Dum propero ad senium, discere multa libet.

Finis carminum Solonis.

E TYRTÆO. CLAUD. MON

fello interprete.

NON ego uel cursus, uel clare nomine luctæ;
Commemorare uirum nec celebrare uelim;

Nec si corporeis Cyclopas uiribus æquet,

Et celerem currens anteuolet boream:

Nec si Tithono fuerit formosior ipso,

Sitq; Mida longè ditior, aut Cinyra:

D

Nec si

Nec si uel Pelopè audaci mage regius esses,
 Linguaq; Adraſtæo plena lepore fluat.
 Nec si laus omnis foret huic, niſi bellica uirtus:
 In bello quoniam ſtrenuus eſſe nequit:
 Si non ſuſtineat cædem ſpectare cruentam,
 Conſerat & denſo primus in hoſte manum.
 Illa quidem uirtus, atq; optima præmia ferri
 A iuuenè ingenti nec ſine laude ſolent.
 Spes & fida ſalus populi eſt totius, & orbis,
 Qui primos inter continua arma gerit.
 Nec fugere omnino didicit, nec uertere terga,
 Audaci eſt animo: cuncta pericla ſubit.
 Hortaturq; mori ſocium & discrimina ferre,
 Ille uir in bello ſtrenuus unus erit.
 Iamq; hoſtile premens magna ui concudit agmen.
 Rexit & arbitrio nobile Martis opus:
 Ac tandem occubuit confoſſus in ordine primo,
 Nobilitans patriam, nobilitansq; patrem,
 Poſtquam iſtus crebros diſſecto umbone recepit,
 Vndiq; uulneribus ſaucia membrâ gerens:
 Illum omnes pariter deſlent iuuenesq; ſenesq;
 Et ſumma exequias urbs pietate facit.
 Multus honos tumulo, natisq; rependitur ei.
 Et ſoboli illorum, quæ genus inde trahet.
 Non decus illius, celebris nec fama peribit:
 Immortalis enim eſt, ſi tlicet in tumulo.

Sententiæ?

419

Quisquis in arma ruens, nec seuo à Marte recedens:

Pro patria & natis fortiter occiderit.

Si uerò incolumis mortem uitarit acerbam,

Reituleritq; sua parta trophæa manu,

Illum omnes pariter decorant iuuenesq; senesq;

Et bona percipiens plurima letus obit.

Affectus senio toti gratissimus urbi est,

Prorsus & hunc ipsum ledere quisq; cauet.

Turba senum iuuenumq; loci concedit honorem;

Nullus & equalis se equiparare uelit.

Ergo aliquis tantæ uirtutis tangere culmen

Conetur, toto pectore bella petens.

Eiusdem uel Callini.

O' iuuenes, quid uult sibi tanta ignauia? ubi nam

Sunt animi? num de finitimis rubor est

Segnitiam ob uestram? securâ pace potiri

Creditis, at bello patria tota tremat.

Quilibet audacter mauortia surgat ad arma,

Atq; aliquis moriens ultima tela uibret.

Pro patria pulchrum est natisq; & coniuge charâ

Pugnare, & ualida bella ciere manu.

Mors aderit, cum fata uolent iam quis mihi restat

Prodeat in pugnam, cum citò cœpta fuit,

Tollens terribili gladium uirtute, tegensq;

Fortia prægrandi pectora sub clypeo?

Effugere haud ulli mortem conceditur, etsi

A superis ortum duceret ipse suum.
 Sæpe quis à bello, telisq; reuersus, & hoste,
 Repperit in proprijs ædibus exitium:
 Nec tamèn hic gratus populo est, nec amabilis ulli:
 Illum autem deflet cum iuniore senex.
 Quippe sui desiderium post fata relinquit
 Fortis, at in uita est semideo similis:
 Conspicitur siquidem ueluti fortissima turris:
 Nam quæ multi agerent, omnia solus agit.

Eiusdem.

Alcide sed enim genus insuperabile, forti
 Este animo: nondum flexa Iouis facies.
 Vos ne turba uirum, densus ne terreat hostis
 Omnis in aduersos obuia tela gerat.
 Inuisamq; adeò statuens abrumpere uitam,
 Præcipiti cursu malit abire semel.
 Nostis enim quàm sine horrentia prælia Martis,
 Nostis & armigeræ quanta sit ira deæ.
 Terga cecidistis partim, partimq; fugati
 Estis, & experti scitis utrunq; satum.
 Qui perstant simul, & primi certamina tentant.
 Audentes animo cominus arma sequi,
 Perpauci moriuntur, & à tergo agmina seruant.
 Ast hominis timidi gloria tota perit.
 Vix mala quis uerbis perstringere singula possit,
 Quæ uir, qui in bello turpia gessit, habet:

Nempe

Nempe ingens ignominia est, fugitare parantis
 Lethali gladio terga secare uiri.
 Turpe & puluereq; stratum tellure cadauer,
 Dorsa gerens crebris saucia uulneribus:
 Progrediens aliquis maneat pede firmus utroq;
 In terra, stricto dente labella premens:
 Et latum obijciens clypeum protendat ad ictus,
 Quisfemora, atq; humeros, pectus & omne tegat.
 Atq; manu dextra robustam torqueat hastam,
 Et summo pendens uertice crista tremat.
 Fortiter arma mouens, bellandi exerceat artem:
 Nec procul à telis perstet habens clypeum.
 Congrediens aliquis gladium iubrando, uel hastam,
 In pugnam, socium cominus accipiat.
 Cum pedibusq; pedes, cum scutis scuta coaptans,
 Cum crista cristam, cum galea galeam.
 Et pectus iungens cum pectore, pugnet in hostem.
 Siue tenens hastam, siue tenens gladium.
 At uos, qui leuibus nudi trepidatis in armis,
 Grandia præualida mittite saxa manu.
 Atq; hostes contra teretes torqueate sagittas:
 Nec quis ab armatis ausit abesse uiris,

Eiusdem.

Gloria magna uiri est, qui primas ante phalanges
 Occubuit, patriæ nomine bella gerens.
 At miserum est, aliquis patria cum pulsus & agris,
 D 3 Mendicis

Mendicans uictum querit ubiq; suum.
 Et chara cum matre, sene & genitore uagatur.
 Vxorem iuuenem & pignora parua trahens.
 Namq; odiosus erit, quamcunq; migrarit in urbē,
 Ut qui pauperiem pergraue gestet onus.
 Et genus infamat, & formæ turpat honorem.
 Deniq; & anxietas & dolor omnis adest.
 Atq; uiri tandem per tot uiscrimina tracti
 Quis pudor? aut quæ animum tangere cura potest?
 Has nos pro patria, & natis moriamur in armis,
 Nec uitam metuat perdere quisq; suam.
 O' iuuenes propè conferti Mauortis obite
 Prælia, nec turpi ueritate terga metu;
 Audaces quin esse animis, & pectore forti,
 Inter pugnandum nec sit obire graue.
 At queis iam nec membra uigent, et quassa pedum uis,
 In bello pudeat deseruisse senes.
 Infame hoc & turpe nimis, iuuenum ante cateruas,
 In primis senior, si cadat agminibus:
 Canos iamq; gerens barba, capitisq; capillos,
 Exhalans animam pulucream per humum:
 Atq; tenens manibus resperfa cruore pudenda,
 Cernenda iratis non nisi luminibus.
 Omnia persimulis iuueni, conamine magno
 Ut pubertatis flos sibi detur, agit.
 Ille oculis hominum gratum, dum uiuit, habetur.

Sententiæ.

*Strenuus at primis casus in agminibus.
Progrediens aliquis maneat pede firmus utroq;
In terra, stricto dente labella premens.*

E' NAVMACHIO, SIM.

Vallamberto inter-
prete.

EXpertem ueneris satius mansisse, pudore
Indomito, & puris meditari gaudia curis;
Atq; utero nullum grauidansi tollere pondus,
Lucinæ & duros non formidare labores.
Ast in foemineo reginam accumbere coetu,
Mensis eo uitæ mittentem lumina, uerum
In qua connubum pulchrumq; iugatur, & in qua
Diuinis claros monitis parit obsita sensus.
Quòd si te ignotæ uitæ subit alta cupido,
Dicam equidem prudens, qua tu ratione secundis
Hanc ducas nauem uentis, ac pectore leto.
Hic tibi sit coniux quem decreuere parentes.
Viues, si fueris prudentem nacta, beatè.
Sin secus, hunc animo fas est tolerare libenter.
Quod si quid suadens prudenti fuderit ore,
Obsequitor. morum nec sit discordia, blandis
Ac potius uerbis tristes huic exime curas.
Est indignanti coniux doctrina marito.
Ille foris tractet quæ possit munera rerum.
Ipsa domus custos priuatam suscipe curam.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

Sententiæ.

439

**Dolor & calamitas. Si mihi tribuit fidem,
Se nullus ultro cruciet indulgens malis,
Animum tenaci nec dolore exerceat.**

Eiusdem.

**Homo cum sis, nihil affere stabile.
Nec ubi uideris hominem, certa
Spacia ætatis promitte. etenim
Musca uolucris res in morem
Inconstantia rotat humanas.**

Eiusdem.

Nec ullus expers criminis nec mortis est.

Eiusdem.

Vt arma fugias, fata non fugies tamen.

Eiusdem.

**De luce castis cor memoriam non supra
Vnum tenebit, si cor habeamus, diem.**

FINIS.

**FRANCOVRTI, EX OFFICINA
Ludouici Lucij, Anno Salutis hu-
manæ M. D. LXIII,
Mense Septembri.**